

FONDUL DE CARTE VECHĂ DE PE LÂNGĂ EPISCOPIA HUȘILOR (PREZENTARE GENERALĂ)

Olimpia Mitric

În prezentul material, ne propunem să facem cunoscut, în caracteristicile lui generale, un alt Fond important de carte veche din Moldova, cel de pe lângă Episcopia Hușilor. Concentrând cartea veche din bisericile județului Vaslui, Fondul numără 4853 de exemplare și este constituit din cartea românească veche, până la anul 1830, cartea străină veche, până la anul 1800, valori bibliofile românești și străine (cărți, periodice, valoroase prin raritate, ilustrație, format, suport material, text etc.), precum și un număr considerabil de manuscrise românești, datând din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea și începutul secolului următor.

În ceea ce privește cartea românească veche, am identificat 234 titluri în 2137 exemplare; ca și în cazul altor situații similare, aceste cifre urmează să înglobeze și exemplarele incomplete a căror identificare se va face în viitor (aproximativ 50 de exemplare). De asemenea, se impune ca un studiu aprofundat să scoată la iveală eventualele cărți încă necunoscute celor patru volume din Bibliografia românească veche și a completărilor ulterioare, întregirile la cărțile ce au fost descrise anterior după exemplare incomplete, noi elemente de legătură, conținutul însemnărilor marginale, din care cu ușurință putem reface atât circulația cărților pe întreg teritoriul românesc, dar mai cu seamă aflăm date importante de istorie locală. Din punct de vedere al numărului de însemnări, credem că acest Fond se situează printre primele locuri.

Cele mai vechi tipărituri românești aparțin secolului al XVII-lea. Ne-au atras atenția titlurile care prezintă momente importante în dezvoltarea limbii române și a tiparului românesc, cum sunt: *Cartea românească de învățătură*, lucrare fără precedent între tipăriturile românești ale secolului, opera de căpetenie a mitropolitului Varlaam, tipărită “cu dzisa și cu toată cheltuiala” lui Vasile Lupu, “în tipariul domnesc, în mănăstirea a Trei Svetiteli, în Iași” între 1642-1643; două *Evangelii* tipărite la București, în 1682, și, respectiv, Snagov, în 1697, cărți ce marchează momente importante în acțiunea de introducere a limbii române în biserică. În bună stare de conservare se păstrează un exemplar din *Divanul* lui D. Cantemir, tipărit la Iași, în 1698, operă de tinerețe cu care se face începutul cărții științifice și literare “întâiul eseu din literatura noastră compus după modelul dialogurilor platoniciene”¹. Exemplele ar putea, bineînțeles, continua.

În secolul al XVIII-lea, cartea tipărită se bucură de o largă răspândire și se scoate într-un număr mai mare de exemplare. Din diferitele ediții apărute în tipografiile de la Blaj, București, Buzău, Dubăsari, Iași, Râmnic, Sibiu, Viena, o frecvență mare au: *Evangelie*, București, 1723 (8 exemplare); *Evangelie*, București, 1742 (11 exemplare); *Cazaniile lui Ilie Miniati*, București, 1742 (9 exemplare); *Apostol*, București, 1743 (10 exemplare); *Penticostar*, București, 1743 (7 exemplare); *Evangelie*, București, 1750 (10 exemplare); Simeon Arh. *Voroavă de întrebări și răspunsuri întru Hristos*, București, 1765 (9 exemplare); *Antologhion*, București, 1766 (12 exemplare); *Cazanii*, București, 1768 (5 exemplare); *Penticostar*, București, 1768 (7 exemplare); *Triod*, București 1769 (8 exemplare); *Octoih*, București, 1774 (19 exemplare); *Apostol*, București, 1774 (10 exemplare); *Evangelie*, București, 1775 (7 exemplare); *Antologhion*, București, 1777 (23 exemplare); *Penticostar*, București, 1782 (21 exemplare); *Apostol*, București, 1784 (6 exemplare); *Antologhion*, București, 1786 (21 exemplare); *Octoih mare*, București, 1792 (21 exemplare);

Liturghii, București, 1797 (7 exemplare); *Triod*, București, 1798 (27 exemplare); *Apostol*, Buzău, 1743 (6 exemplare); *Octoih*, Râmnic, 1750 (6 exemplare); *Triod*, Râmnic, 1761 (6 exemplare); *Cazanii*, Râmnic, 1781 (5 exemplare); *Molitvenic*, Râmnic, 1782 (6 exemplare); *Molitvenic*, Râmnic, 1793 (6 exemplare); *Ceaslov*, Dubăsari, 1794 (9 exemplare); *Octoih*, Iași, 1726 (5 exemplare); *Liturghie*, Iași, 1747 (7 exemplare); *Triod*, Iași, 1747 (28 exemplare); *Octoih*, Iași, 1749 (11 exemplare); *Penticostar*, Iași, 1753 (22 exemplare); *Antologhion*, Iași, 1755 (30 exemplare); *Apostol*, Iași, 1756 (32 exemplare); *Liturghie*, Iași, 1759 (21 exemplare); *Evanghelie*, Iași, 1762 (26 exemplare); *Molitvenic*, Iași, 1764 (20 exemplare); *Psaltire*, Iași, 1766 (6 exemplare); *Molitvenic*, Iași, 1785 (12 exemplare); *Liturghie*, Iași, 1794 (21 exemplare); *Octoih*, Blaj, 1783 (5 exemplare); *Octoih*, Blaj, 1792 (6 exemplare); *Biblia*, Blaj, 1795 (8 exemplare)². Cu ușurință observăm, chiar și numai din aceste exemple, preponderența tipăriturilor muntenești, în special a celor de București.

Secolul al XIX-lea (1800-1830) este reprezentat de produsele tipografiilor din Blaj, Brașov, București, Buda, Chișinău, Iași, Neamț, Râmnic, St. Petersburg, Sibiu, Viena. În privința numărului de exemplare, pe primele locuri se situează titlurile: *Penticostar*, București, 1800 (30 exemplare); *Chiriadodromion*, București, 1801 (11 exemplare); *Evhologhion*, București, 1808 (16 exemplare); *Molitvenic bogat*, București, 1819 (6 exemplare); *Apostol*, București, 1820 (15 exemplare); *Penticostar*, București, 1820 (14 exemplare); *Octoih*, Râmnic, 1811 (8 exemplare); *Psaltire*, Iași, 1802 (12 exemplare); *Octoih mic*, Iași, 1804 (6 exemplare); Teofilact, *Tâlcuire la cele patru evanghelii*, Iași, 1805 (30 exemplare); *Antologhion*, Iași, 1806 (30 exemplare); E. Vulgaris, *Adoleshia filotheos*, t. I-V, Iași, 1815-1819 (14 exemplare); *Tipicon*, Iași, 1816 (44 exemplare); *Ceasoslov*, Iași, 1817 (20 exemplare); *Psaltire*, Iași, 1817 (11 exemplare); *Liturghii*, Iași, 1818 (30 exemplare); *Octoih*, Iași, 1818 (8 exemplare); *Carte folositoare de suflet*, Iași, 1819 (7 exemplare); *Pannyhida și litia mică*, Iași, 1821 (9 exemplare); *Viețile Sf.*, Neamț, 1807-1815 (157 exemplare); *Chiriadodromion*, Neamț, 1811 (22 exemplare); *Psaltire*, Neamț, 1817 (18 exemplare); E. Sirul, *Cuvinte și învățături*, Neamț, 1818 (6 exemplare); *Noul Testament*, Neamț, 1818 (7 exemplare); *Evanghelie*, Neamț, 1821 (9 exemplare); *Psaltire*, Neamț, 1824 (5 exemplare); *Antologhion*, Neamț, 1825 (I) (25 exemplare); *Antologhion*, Neamț, 1825 (II) (23 exemplare); *Minei pe ianuarie*, Neamț, 1830 (13 exemplare); *Triod*, Blaj, 1800 (13 exemplare); *Apostol*, Blaj, 1802 (9 exemplare); *Strastnic*, Blaj, 1804 (12 exemplare); *Penticostar*, Blaj, 1808 (10 exemplare); *Triod*, Blaj, 1813 (12 exemplare); *Apostol*, Blaj, 1814 (9 exemplare); *Ceaslov*, Brașov, 1806 (5 exemplare); *Psaltire*, Brașov, 1807 (7 exemplare); *Psaltire*, Brașov, 1810 (5 exemplare); *Molitvenic*, Brașov, 1811 (26 exemplare); *Psaltire*, Brașov, 1816 (6 exemplare); *Penticostar*, Sibiu, 1805 (9 exemplare); *Evanghelie*, Sibiu, 1806 (10 exemplare); *Liturghii*, Sibiu, 1807 (7 exemplare); *Catavasier*, Sibiu, 1817 (5 exemplare); *Octoih mic*, Sibiu, 1826 (9 exemplare); *Liturghie*, Sibiu, 1827 (5 exemplare); *Minei*, Buda, 1804-1805 (275 exemplare); *Octoih*, Buda, 1811 (46 exemplare); *Evanghelie*, Buda, 1812 (21 exemplare); *Triod*, Buda, 1816 (35 exemplare); *Molitvenic*, Chișinău, 1820 (5 exemplare); *Noul Testament*, St. Petersburg, 1817 (17 exemplare); *Biblia*, St. Petersburg, 1819 (7 exemplare); *Irmologhion*, Viena, 1823 (6 exemplare). De data aceasta, predomină cartea ieșită de sub teascurile tipografiilor din Moldova și Transilvania.

II

Partea a doua a materialului nostru grupează selectiv însemnări cu conținut divers: evenimente istorice, informații în măsură să ne ofere o imagine destul de clară asupra ansamblului de mijloace prin care cărțile au ajuns în zonă, de cine și cum au fost achiziționate, prețul lor; localitățile și populația de odinioară, existența și activitatea unor cărturari locali, prefacerea și sfințirea unor biserici, variate fenomene meteorologice, calamități naturale, activitatea unor legători de cărți, elemente ce ne introduc în sfera învățământului de altădată etc. Menționăm că, însemnările

(orânduite tematic) sunt prezentate, în general, în ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor descrise. Pentru eventuala identificare a lor, specificăm titlul, localitatea și anul de apariție a cărții, pe care se găsesc notate, precum și, atunci când s-a putut, proveniența. Toate însemnările sunt reproduse în transcriere fonetică interpretativă.

f. gardă ant.: Să să știi de cînd au vinit moscalii în Moldova, la leat 1828, apr<ilie> 31. au trecut în pământul acesta și am scris ca să să știe. Și domnu era Ioan Sturza voievod și l-au trimis rob în țara rusască; Dimitrii Sachelar ot sfântul Dumitru (Minei pe aprilie, Râmnic, 1780, ph. Tutova, inv. 2151); f. gardă ant.: Să știi de cînd au vinit moscalii în Moldova di au făcut război cu turcii în rîndul a trie oară; au vinit la veleatu 1806, luna lui noemvri, 30 di zile, la praznicul sfântului apostol Andraiu, cel întâiu chiebat, și au fost în Moldova șasă ani di zili. Întru cari după trecire acestor ani s-au făcut și paci la anul 1812, april 23 di zili, la praznicul sfântului mari mucenic Ghiorghee s-au petrecut moscalii în sus întru cari și pre luminatul domn Scarlat Alixandru voevod Calimah au sosit aici în târgul Bârladului, la noemvri 4 zile. Și pentru ca să știi s-au scris di robul lui Dumnezău Iordachi, dascălu ... 1812, ap<rilie> 2...* (Minei pe noiembrie, Buda, 1804, ph. Zorleni, inv. 70); f. [2]v.: Știut să fii de cînd au vinit nemții în Moldova, la anul 1854, maiu 20, și s-au dus la anul 1857, fevr<uarie> 15 ... (Minei pe martie, Râmnic, 1779, ph. "Sf. Nicolae și Teodor", Bârlad, inv. 2125);

f. gardă ant.: La anul 1827, april în 25, s-au început a să priface bisărica din satul nostru Râșcanii și a să zidi din nou, fiindu de lemnu durată, care s-au adus de la satul Slobozia fiindu dăruită de dumnaei cucoana Rusanda Răznovănița; Alexandru, preot (Triodion, Râmnic, 1777, ph. Tifu, inv. 2485);

f. 1-38: Acestu Triod să se știe că l-am cumpărat de la Ion bucureșteanul, legătorul de cărți, în patrusprezăce lei, și neavîndu eu banii l-am luat cu védea până în trei săptămâni și am purces cu Treod în mână până la Târgul Ocnii și am spus lăcuitoarelor de acolo cum că iaste trebuitoriu aceștii sfente besearice și arătându-le și cartea de meloschia a preosfinții sale iepiscopului de Roman au dat cene cât s-au îndurat și am împlinit banii Treodului și i-am dă cu mulțămîită și să se știi că iaste semnat la testamentul besearicii cu alte cărți și alte odoară; deci de va fura ceneva vo carte de acestea ce se voru afla numite la această sfântă besearică den ținutul Vasluiului ot satul Vovriești, ce se cinstește hramul sfinților mai marelor voivozi Arhanghele Mihail și Gavril ... și să se știi că o am început-o această sfântă besearică în zilele preînălțatului domnu Glegore Ghica voevodu și s-au sfârșit în zilele preînălțatului domnu Costantin Dumitru Moruzu voivodu ... veleatu 7285 (=1777), noinvre ...* (Triodion, Râmnic, 1777, ph. Vovriești, inv. 2517); f. 1-7v.: Să să știi că această sfântă carti esti cumpărată ...* ot Bârladu și prețu cărții aceștie este șaptesprece lei ... let 1783, mart 11 ...* (Triodion, Râmnic, 1782, ph. Bogdănești, inv. 2512); f. 7-16: Această sfântă și dumnezăiască Evanghelie am cumpărat-o de la preotul Paraschiv ot Dancul ot orașul Iași drept doisprăzece lei și am afierosit la sfânta besearică din Balotești ot ținut Tutovei ... 1793 , avgust 25 (Evanghelie, București, 1775, ph. "Sf. Spiridon"-Huși, inv. 2787); f. 44-50: Această sfântă și dumnezăiască carte, ci să numești Cazaniile, am cumpărat la 1794 ... și bani am dat pe dânsa 15 lei, 60 bani, și am dat la sfânta bisărică ot Mălușteni ... și esti cumpărată de mine Iordache, ligatori (Cazanie, Râmnic, 1792, ph. Mălușteni, inv. 2578); p. 1-21: Această carte... ce se numește Tipicon s-au cumpărat de nevrednicul robul lui Dumnezeu Șarban ...* din tipografie sfintei tipografii cu preț cinzeci lei, la let 1817, apr<ilie> 22, pentru sfânta besărică din târg și moșii me Fălceiu și la același ținut, unde să cinstește și să prăznuiește hramul sfântului făcătorului de minuni marelui ierarh Neculae ... (Tipicon, Iași, 1816, ph. Fălciu I, inv. 1463); f. gardă ant. v.: 1823, fevrouari 28. Scris-am eu cel mai gios iscălit aicea într-această Apostol al meu ce l-am cumpărat de la București în talere 33 ... eu, Nicodim, diaconu cel păcătosul (Apostol, București, 1820, ph. Bogdana, inv. 3248); f. gardă post.: Această carte împreună cu alte

două, adică luna lui ...* și martie sunt cumpărate de la neguțitoriul Anastasie Strehie, cumpărate cu drept 26 de lei, pentru stare bisericii din satul Epureni, unde să cinstește hramu Adormirea Maicii Domnului și am însămnat ca să să știi de aceasta, 1835, avg<ust> 4; erei Panaiti ot Epureni (Viețile Sf. pe iunie, Neamț, 1813, ph. Epureni, inv. 1578); f. 1-6: Această sfântă și dumnezăiască Evanghelie am cumpărat-o cu priotul Gheorghie Clapa din satul Avrămeștii, ținut Tutovii, în patru garboave care coprinde 48 de lii, în anul de la mântuirea lumii 1839, ghenari 16 (Chiriadodromion, București, 1801, ph. Avrămești, inv. 2587).

f. 1-6: S-au afirosit din tipografie sf. m<ănăstiri> Neamțu sf<ă>nt<ului> schit Orgueștii Noi, unde este hramul sfântului ierarh Nicolaiu, spre pomenire celor ce s-au ostenit a o tipări ... 1814, mart 7 (Viețile Sf. pe noiembrie, Neamț, 1811, ph. Lipovăț, inv. 1550); f. 1-7: Această carte s-au dat din tipografia sf<i>ntei monastiri Neamțului schitului Nigomireștii, unde să prăznuește hramul sf<ă>ntului ierarh Nicolae ...* 1816, mai 28 (Viețile Sf. pe august, Neamț, 1815, ph. Lipovăț, inv. 1631); p. 1: Această sfântă Evanghelie au dăruit-o preosfințitul arhipăstoru și mitropolit Moldovii chirio chir Veniamin la bisărica de pe moșie me, Moara Grecilor, unde să prăznuește hramul sfântului ierarh Nicolae ... la let 1825, fev<ruarie> 20 (Evanghelie, Neamț, 1821, Cartierul Nou, Vaslui, inv. 2070); f. 1-5: Acest Mineiu împreună cu ceale unsprezece s-au dăruit de sf<i>nție-sa părintele Domețian, arhim<andrit> și stareț s<fintei> m<ănăstiri> Neamțul i Secului, la schitul Lipova ... (Minei pe octombrie, Neamț, 1831, ph. Armășeni, inv. 279).

f. gardă post v.: Să să știe de când au ars târgul Bârladului foarte tare, ca la vro 2500 mii di casă și au ars și bisărica sf. prooroc Ioan cu totul, la anul de la H<ri>s<tos> 1851, aprilii 17, și am însămnat aice ca să să știe, Iordache Ilii, dascăl (Minei pe aprilie, Buda, 1804, ph. Zorleni, inv. 56).

f. gardă post v.: Să se știi de când au fost ciumă la Giurgani i la Huși i la Galați sau aiure; la Fălciu n-au fost; let 1813, dechemv<rie> 2, până la ghenar 10 (Minei pe februarie, Buda, 1805, ph. Fălciu II, inv. 59).

f. 253 v.: Acest Penticostari l-am vândut eu Ioan Cârstea, legător ot Râmnic, și împreună și alte cărți, 1778, mart 4 (Penticostar, Râmnic, 1767, ph. Dragomirești, inv. 2371); f. t.: S-au legat această sfântă și dumnezăiască Ivanghelii de Enache, legător în poarta sfintii mitropolii, 1802, mai 30 (Evanghelie, Râmnic, 1794, ph. "Sf. Ioan" Vaslui, inv. 2732) f. gardă ant.: Să se știi de când s-au legat această sfântă carte, înse și alte cărți anumi: Mineiu, Triodu, Octoicu di la biserica din sat Lupești. Mineiu s-au legat aprilie 13 au fost începutu și s-au gătit aprilie 15; iar Triodu și Octoicu s-au început aprili 29 și au luat sfârșit mai 6 și zioa aceea au fost mercuri Înălțării, iar aceasta Tâlcuiri a sfintei Ivanghelii s-au început maiu 12 și au luat sfârșit maiu 16 și zioa aceea au fost sâmbăta moșilor. 1825, maiu 24, de când s-au scris; și zioa aceasta au fost duminica a lăsatului sec di postu apostolilor. Ion ...* preot Grigori (Teofilact, Tâlcuire la cele patru evanghelii, Iași, 1805, inv. 1503); f. 174v.: Această sfântă carte s-au legat de mâinile robului lui Dumnezeu Costachi, legătoriu de cărți ...* în târgu Vasluiului, eparhia Hușului, la dascalu Costachi Bălan; anul 1828, fevruar (Apostol, Iași, 1756, ph. Portari, inv. 3118); f. gardă ant.: Acest sfânt Antologhion s-au legat di mini Gheorghii, legătoriu de cărți ot satul Cotești, la satul Bărboșii, la hramul Maicii Domnului a dumisali cuconului Ioan Cuza cu prețul pol, să să pominească; 1838, iulie 28 (Antologhion, Neamț, 1825, ph. Deleni, inv. 1867); f. gardă ant.: Această sfântă și dumnezăiască Evanghelie s-au legat cu al doilea legătură de dumnealui chir Dimitrie Popovici, legătoriu de cărți, cu toată cheltuiala și osteneala a dumnealor flăcăilor întru fecorie și titori a sfintei bisearici din satul Șuletea, unde să prăznuește și să cinstește sfântul erarh Niculae ... 1839, noe<m>vri 25 ... (Liturghie, Iași, 1762, ph. Șuletea, inv. 2751).

Coperta 3: Să să știi de când învață Ioan, ficiorul lui Vasăle Eșanu, plata la învățătură în luna lui fev<ruarie> 25 de lei: 1814 ...* (Cazanie, București, 1742, "Sf. Trei ierarhi", Bârlad, 2553); f. gardă ant.: Să să știe de când s-au dus Ioan, sin diiacon Costandin, la Episcopie Hușii, spre a învăța la meșteșug psaltihiei, la let 1837, iunie 29, și spre știință am scris: diacon, Costandin (Minei pe august, Buda, 1805, ph. Fălcu I, inv. 217).

f. gardă post.: Însămănare de când au perit sorile, let 7257 (=1749), iar de când cutremurul cel mare la let 7246 (=1738), iar când steoa ce cu coadă let 7252 (=1744), iar când moscalii cei de demult let 7246 (=1738). Aceste însemnări găsindu-le pre o carte ce vechi le-am scos de pre ace cărticică și după cum le-am găsât așa le-am și scris fișticare număr pre rândul său, la let 1814, d<e>c<emvrie> 13 ...*, dascăl (Minei pe decembrie, Buda, 1805, ph. Cârja, inv. 3); f. 476: Să să știi di când au perit soarele în luna lui ghenar 30, când era la chindii, într-o sâmbătă, la 1804 (Triod, Râmnic, 1783, ph. Drăgești, inv. 2502); f. gardă ant.: 1829, noemvrie 13 zile, s-au cutremurat pământu mercuri noptea, la unsprecii ceasuri din noapte înspre gioi și am scris precum să să știi, Veniamin, monah (Ceaslov, Iași, 1817, ph. Bogdănești, inv. 1918); f. gardă post.: Anul 1835, oct<om>v<rie> 22, sara, au început a ningi și au viscolit și au ținut pân a doua zi sara cu ninsoari și viscol, apucând acea mai multe viile culesi în podgoria Crucea, unde mă aflam și eu la viile meli din Dealul Neicului și apoi contenind la 24 spre 25, gioi noapți, au început foarti tari; poama ce-au fost pe deasupra omătului au înghetat, iar acea pedesupt n-au înghețat nicum (Psaltire, Neamț, 1817, ph. Bârzești, inv. 2173); f. gardă ant.: Anul 1835, luna octomv<rie> în 26 și mai înainte cu câteva zile și în urmă, au chiecat omăt atâta de mare încât din sat în sat cu mare nevoe om cu sloboda a merge, iar cu trăsura și mai cu mare greu și pe la alte locuri nici ca cum și la 5 și 6 noem<vrie> au ploat peste omăt și s-au făcut coajă peste omăt și gheață și s-au prins gheața și de copaci și s-au dărâmat foarte tare (Cazanie, inv. 2555); f. gardă post.: Să să știi de când s-au cutremurat pământul în veleat 1838, ghenar 11 zile, și s-au cutremurat foarte tare cât s-au sfărâmat și mănăstire de la Ghireasca și sobele oamenilor di pe-n casă și de s-ar fi mai izbit o dată chica și casăle; și au fost marți sara, la așăzatul oamenilor; 1838, ghenar 11, Gheorghe Burghiele, dascăl (Minei pe noiembrie, Buda, 1805, ph. Molușteni, inv. 19); f. gardă ant.: Să să știi că la anul una mie opt sute patruzăci, luna lui ghenari, în doozăci și cinci de zăli, au tunat; de să va mai întâmpla și altă dată, să să știe că au mai fost (Minei martie, Buda, 1805, inv. 95); Coperta 3: La 1843, s-au arătat însămn pi cer mari fiind în chipul unui sul despre ameazăci și s-au început dintâia săptămână a postului mare și au ținut până la a cincea săptămână; și am scris ca să să știe (Viețile Sf. pe iulie, Neamț, 1814, ph. "Sf. Ioan" Huși, inv. 1623); f. [3]v.-p.1: Ioan Dascal, la anu 1844, mart 10, în postul mare spre zioa de mezu părăsămi s-au pornit pământul și s-au fărâmat râpi și ponoară după cum se vede; pornindu-să de la miezul nopții și au mers încet până la zio și toată zioa până înde seară și au stătut (Antologhion, Neamț, 1825, inv. 1895); f. gardă ant.: Să însămnează această cumplită și gre iarnă anului curgătoriu 1850, f<e>v<ruarie> 5 zile, întru cari era oamini muritorii de tot felul de materii că nu era chip de a mergi omul de la sat la sat; asămene iarnă mari că până când n-o sărit satile di făce părții di la sat până la sat nu pute mergi, că era omătul întins pisti tot ca o masă socotit de au fostu pi uni locuri ca di opt palmi gospod <domnești>, iar pe uni locuri ca di șă<pti> palme domnești, pe al de să găse mai mic era de 6 palmi ... anu una mii opt sute cinzăci, Neculai Chitic (Minei pe octombrie, Buda, 1805, ph. Știoborăni, inv. 68); f. gardă ant.v.: Să să știi di când s-au întunecat luna la naștirea Domnului nostru Iisus Hristos, în anul 1851, dechevrii 26 zili; Să să știi di când au venit muscalii, la anul 1807, dechevrii 5, și au șezut șapte ani; Însămnari iar pentru oste rusască ca să să știi di când au venit în Moldova di au trecut la războiu cu ungurii la anu 1848 iunii 28, și tot într-ace zi s-au cutremurat pământu, în zio sfinților apostoli Petru și Pavel, ca la trii ceasuri din zi; Să să știi di când au fost cutremur mari foarti, la anu 1838, ghenar 11 zili, la

patru ceasuri din nopti ...; La anu 1802, săpte<m>vrii 14 zile, au fost cutremur forti mari și groznic cari până astăzi nu s-au mai întâmplat asămine cutremur. 1852, april 11 zile (Biblie, Blaj, 1795, ph. Tuchiloaia, inv. 1905); f. gardă ant.: Să să știe di cându au fostu o grânicină di piatră mari; au ținut ca un ceas și jumătate cât să spăria tari norodul cari n-au mai fost închis; pământ și păgubire s-au făcut în pomi și în vii, 1852, săpt<embrie> 6 (Teofilact, Tâlcuire la cele patru evanghelii, Iași, 1805, ph. Vutcani I, inv. 1488).

Ne exprimăm nădejdea că rândurile noastre vor contribui la umplerea golului de informații cu privire la circulația tipăriturilor vechi în Moldova și, totodată, vor constitui un îndemn în alcătuirea unui Catalog care să scoată în evidență valoarea acestui Fond, prin semnalarea caracteristicilor fiecărui exemplar în parte și, în același timp, să fie un util și indispensabil instrument de lucru la îndemâna cercetătorului din cele mai diverse domenii de activitate.

NOTE:

1. Al. Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, București, 1977, p. 275.
 2. Ca instrumente de identificare a tipăriturilor, am folosit: Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu, *Bibliografia românească veche*, vol. I-IV, București, 1898-1944; Daniela Poenaru, *Contribuții la Bibliografia românească veche*, Târgoviște, 1973.
- ... Text nesemnificativ, fără valoare documentară.
- ... * Marchează, după caz, o lectură imposibilă datorită ștergerii textului, grafiei ilizibile sau deteriorării filelor prin tăierea marginilor la legat.
- <...> Între paranteze drepte am intercalat completările noastre pentru restabilirea unor omisiuni sau părți ilizibile, de asemenea, am întregit majoritatea prescurtărilor.